

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАННО-ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАБУТТЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація: в статті висвітлено систему гуманно-особистісного підходу, яка спрямовує педагога на створення відповідного освітнього простору, організації такого навчально-виховного процесу. В історії педагогічної думки питанням гуманно-особистісного підходу до виховання дітей присвячені праці багатьох видатних педагогів. Аналізуючи робочі програми для підготовки фахівців зі спеціальності „Початкове навчання” виявило, що за педагогічно обґрунтованої організації навчально-виховної взаємодії дисципліни містять у собі потужні потенційні можливості для підготовки майбутніх педагогів до досліджуваної діяльності.

Ключові слова: гуманно-особистісний підхід, педагогічна умова, навчально-виховний процес, виховання, підготовка, педагогічна взаємодія, особистість, виховання, розвиток.

Становлення української державності, інтеграція у європейське співтовариство, побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на людину. Тому сьогодні важливою є проблема впровадження в життя ціннісних орієнтирів, які забезпечували б гідне існування кожної людини, самореалізацію кожної особистості. Система гуманно-особистісного підходу спрямовує педагога на створення відповідного освітнього простору, організації такого навчально - виховного процесу, який дає можливість дитині навчатися в самого життя змінювати, удосконалювати його умови, підвищувати якість, а не пристосовуватися до умов, що склалися.

Одним важливим державним документом, який визначає особливості організації виховного процесу в початковій школі є Державний стандарт загальної початкової [3, с.2], який ґрунтується на засадах гуманно – особистісного та компетентнісного підходів й зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти.

В історії педагогічної думки питанням гуманно-особистісного підходу до виховання дітей присвячені праці Ж.-Ж.Руссо, Я.Коменського, Г.Сковороди, А.Дістервега, Й.Песталоцці, К.Ушинського, С.Русової, А.Макаренка, В. Сухомлинського та ін. Оновлення педагогічної освіти, на думку сучасних науковців (В.Андрущенко, А.Бойко, С.Гончаренко, І.Зязюн, В.Кремень, В.Лозова, О.Савченко, О.Сухомлинська та ін.), має здійснюватися на принципах демократизації, особистісного підходу, гуманізації і гуманітаризації. Принципове значення для дослідження мали праці вчених, присвячені діяльності та розвитку особистості (Л.Божович, Л.Виготський, В.Давидов, О.Леонтьєв, С.Максименко, А.Фасоля); дослідженню різних аспектів особистісно-орієнтованого навчання і виховання (М.Алексєєв, І.Бех, О.Белухіх, Н.Бібік, Л.Благодаренко, О.Бондаревська, В.Буряк, С.Кульнєвич, І.Прокопенко, В.Серіков, С.Подмазін, В.Рибалка, О.Савченко, Г.Тарасенко, І.Якиманська та ін.).

Аналіз робочих програм для підготовки фахівців зі спеціальності „Початкове навчання” виявив, що за педагогічно обґрунтованої організації навчально-виховної взаємодії дисципліни містять у собі потужні потенційні можливості для підготовки майбутніх педагогів до досліджуваної діяльності.

Так, метою викладання навчальної дисципліни „Теорія та методика виховання” є надання студентам фундаментальних (науково-теоретичних, методологічних і методичних) знань з проблем теорії виховання підростаючого покоління, як частини загальнолюдської культури; формування головної якості особистості вчителя школи I ступеня – здатності професійно, творчо і самостійно працювати; підготовка спеціаліста до постійного саморозвитку, самовдосконалення, до проєктивної детермінації майбутнього. Завдання вивчення дисципліни „Теорія та методика виховання” спрямовані на підготовку студентів до педагогічної взаємодії в контексті гуманно-особистісної парадигми освіти: сформулювати у майбутнього вчителя належну концептуальність, панорамність професійного мислення, яке дозволить розглядати процес виховання з позицій ситуаційного підходу як системи

динамічних, неоднозначних, неочікуваних і поліфункціональних ситуацій; сприяти освоєнню нових підходів до інтерпретації актуальних проблем виховання, пов'язаних із входженням України в новий Європейський освітній простір; розвинути навички самостійно аналізувати педагогічні явища та розв'язувати педагогічні завдання, використовувати набуті знання та навички у різних галузях педагогічної системи та в процесі вирішення будь-яких педагогічних проблем, враховуючи контекст наступності між дошкільною та початковою освітою.

Важливо зазначити, що гуманізація педагогічної діяльності може бути реалізована тільки за певних психолого- педагогічних умов (за А.Сущенко), як от: створення вчителем державно-пошукового середовища, ситуацій успіху, зміна негативних емоцій приємними, розширення емоційних вражень, безцінне прийняття вчителем кожної дитини, підхід до учня з оптимістичних позицій, врахування особистісних цілей та інтересів дитини, наповнення олюдненим змістом шкільних предметів, забезпечення фасилітації, полегшення в осмисленні навчального матеріалу, організація спільної діяльності вчителя і учнів на засадах партнерства, застосування 150 інтерактивних методів і форм навчання, де оволодіння знаннями здійснюється в процесі спільного з учителем пошуку істини, зіткнення думок, поглядів, позицій, різноманітних можливих розв'язань пізнавально-моральних завдань, розвиток самоконтролю і самооцінки учнів, збагачення їх творчого та духовного потенціалу [1, с.32]. Реалізація даних умов вимагає відповідної професійної підготовки з боку майбутнього вчителя початкових класів. Вважаємо за належне підкреслити, засоби підготовки майбутніх учителів початкових класів до гуманізації педагогічного процесу будуть ефективними, якщо системоутворюючим фактором змісту, форм і методів побудови навчально-виховного процесу у вищій школі стане його гуманізація. Отже, спираючись на науково обґрунтовані дослідження, маємо визнати, що підготовка майбутніх учителів початкових класів до гуманізації педагогічного процесу буде успішно реалізована за таких психолого- педагогічних умов: забезпечення студентам статусу суб'єкта навчальної діяльності; встановлення суб'єктно - суб'єктної гуманної взаємодії в системі „викладач-студент”, „студент-учень”; стимулювання розвитку гуманістично-етичних установок та саногенного (оздоровчого) мислення студентів.

За К.Ушинським, необхідні вивчити можливості, нахили кожної дитини, а вже потім складати програму її діяльності відповідно, до індивідуальних особливостей, здібностей [4, с. 192]. В.Сухомлинський сам термін виховання розглядав як такий, що „ це перш за все людино ведення. Без знання дитини – її розумового розвитку, мислення, інтересів, захоплень, здібностей, задатків, нахилів – немає виховання” [2, с.7]. Ці педагоги-гуманісти розвинули ідеї народної педагогіки про необхідність урахування індивідуальних особливостей дітей у педагогічну теорію природовідповідності, згідно з якою виховання дітей має бути адекватним особливостям їхнього розвитку.

В. Сухомлинський, зазначав, що засоби навмисного впливу на вихованців є ефективним лише в тій мірі, в якій є розвиненим середовище. У його трактуванні поняття „середовище” є широким і багатограним: „ це і світ речей, що оточують учня, і вчинки старших, і особистий приклад учителя, взаємодію вчителя з учнями, і загальний моральний тонус життя шкільного колективу, чуйність, сердечність” [5, с. 55]. Усвідомлення специфіки названих педагогом складових дає можливість пересвідчитись в тому, що середовище не є статичним і незмінним – воно постійно створюється.

На думку вчених (О. Савченко, В. Семиченко, С. Сисоєвої, Л.Хомич та ін.) на сучасному етапі вдосконалення педагогічної підготовки вчителів доцільно забезпечити гармонійне поєднання загальнокультурної, психолого-педагогічної, методичної підготовки студентів.

Таким чином, педагогічна діяльність у суспільній ієрархії професій за складністю та відповідальністю виконуваної роботи належить до найбільш значущих. Суспільство покладає значні надії на виховну місію педагога, який має сформулювати у молодих поколіннях культурно-ціннісні координати суспільно затребуваної життєдіяльності. Результатом

підготовки майбутніх учителів початкових класів до гуманізації педагогічного процесу є формування вчителя гуманістичної орієнтації. Це вчитель, здатний брати відповідальність за долю дитини, її життя, духовний і психологічний комфорт, за її захист; він (учитель-гуманіст) спрямований на організацію гуманного педагогічного процесу в початковій ланці освіти, має адекватні цінності, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну гуманну спрямованість [6, с.33]. Звичайно, ми розкрили лише окремі аспекти проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до гуманно-особистісного виховання учнів, бо це питання – багатогранне. Чим більше уваги приділятимемо утвердженню гуманної спрямованості педагогічної діяльності студента, тим ефективніше буде здійснено гуманізацію педагогічного процесу у початковій ланці освіти.

Література:

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса Ш.А. Амонашвили. – М. : Универс, 1990. – 560 с.
2. Амонашвили Ш.О. Школа життя / Ш.А. Амонашвили. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. – 170 с.
3. Державний стандарт початкової загальної середньої освіти (зі змінами, затвердженими колегією МОН України від 20.10.2005 р. „Про підсумки переходу початкової школи на новий зміст та структуру навчання”) // Початкова шк. – 2006. – № 2. – С. 1-44.
4. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: социально-философское исследование / С.И. Подмазин. – Запорожье : Просвита, 2000. – 250 с.
5. Сухомлинський В.О. Людина – найвища цінність / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т.3. – С. 446-472.
6. Сущенко А.В. Гуманізація педагогічної діяльності як інноваційний / В. Сухомлинський процес / Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Ред. кол. Сущенко Т.І. та ін. – Київ-Запоріжжя, 2003. – Вип. 29. – С.32-39.

Билык Т.С.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОГО ПОДХОДА В ПРОЦЕССЕ ПРИОБРЕТЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: в статье освещены систему гуманно-личностного подхода, которая направляет педагога на создание соответствующего образовательного пространства, организации такого учебно - воспитательного процесса. В истории педагогической мысли вопросом гуманно-личностного подхода к воспитанию детей посвящены труды многих выдающихся педагогов. Анализируя рабочие программы для подготовки специалистов по специальности „ Начальное обучение "выявило, что за педагогически обоснованной организации учебно-воспитательного взаимодействия дисциплины включают в себя мощные потенциальные возможности для подготовки будущих педагогов к исследуемой деятельности.

Ключевые слова: гуманно-личностный подход, педагогическое условие, учебно-воспитательный процесс, воспитание, подготовка, педагогическое взаимодействие, личность, воспитание, развитие.

Bilyk T.S.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF THE FUTURE TEACHERS OF A HUMANE-PERSONAL APPROACH IN THE PROCESS OF ACQUIRING PEDAGOGICAL EDUCATION

Annotation: the article describes the system of human-personal approach, which directs the teacher to create the appropriate educational space, organization of such educational process. In the history of pedagogical thought, the works of many outstanding teachers are devoted to issues of a

humane and personal approach to the upbringing of children. Analyzing the work programs for the training of specialists in the specialty "Initial training" revealed that the pedagogically grounded organization of educational interaction disciplines contain powerful potential opportunities for the training of future teachers to the investigated activities.

Key words: human-personality approach, pedagogical condition, educational process, education, preparation, pedagogical interaction, personality, education, development.